

Súd: Najvyšší súd
Spisová značka: 9Cdo/370/2021
Identifikačné číslo súdneho spisu: 3715206419
Dátum vydania rozhodnutia: 15. 11. 2023
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Marián Sluk
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:3715206419.1

Uznesenie

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1a/ L. P., narodenej N. 1b/ H. U., narodeného N. 1c/ L. C., narodenej N., 2/ D. U., narodeného N., 3/ D. U., narodenej N. 4/ E. G., narodenej N., 5a/ M. U., narodeného N. a 5b/ W. U., narodenej N., bytom U., žalobcovia 1a/ až 2/ a 4/ až 5b/ zastúpení advokátkou JUDr. Michaelou Lapuníkovou, Považská Bystrica, Stred 60/55, proti žalovaným 1/ Slovenskej republike, v mene ktorej koná Slovenský pozemkový fondom, Bratislava, Búdková 36, IČO: 17 335 345 a 2/ Slovenskému pozemkovému fondu, Bratislava, Búdková 36, IČO: 17 335 345, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, pôvodne vedenom na Okresnom súde Považská Bystrica pod sp. zn. 7C/233/2015, o dovolaní žalobcov 1a/ až 5b/ proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 25. augusta 2020 sp. zn. 27Co/156/2019, takto

rozhodol:

Dovolacie konanie o dovolaní žalobkyne 3/ z a s t a v u j e.

Dovolanie žalobcov 1a/, 1b/, 1c/, 2/, 4/, 5a/, 5b/ o d m i e t a.

Žalovaní 1/ a 2/ majú proti žalobcom 1a/ až 5b/ nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu

odôvodnenie:

1. Okresný súd Považská Bystrica (ďalej aj „súd prvej inštancie“) (v poradí prvým) rozsudkom zo 14. novembra 2017 č. k. 7C/233/2015-262 zamietol žalobu, ktorou sa pôvodní žalobcovia 1/ - 5/ domáhali určenia, že sú podielovými spoluvlastníkmi nehnuteľností zapísaných na LV č. N. k. ú. H., a to parc. č. KN E N. trvalé trávne porasty o výmere N. m2, parc. č. KN E N. - orná pôda o výmere XN. m2, parc. č. KN E N. - trvalé trávne porasty o výmere N. m2, parc. č. KN E N. - orná pôda o výmere N.X m2 a parc. č. KN E N. - trvalé trávne porasty o výmere XXXX m2, v žalobe vyjadrenými spoluvlastníckymi podielmi, alternatívne, aby súd určil, že nehnuteľnosti zapísané na LV č. XXXX k. ú. H., a to parc. č. KN E N. - trvalé trávne porasty o výmere N. m2, parc. č. KN E N. - orná pôda o výmere N. m2, parc. č. KN E N. - trvalé trávne porasty o výmere N. m2, parc. č. KN E N. - orná pôda o výmere N. m2 a parc. č. KN E N. - trvalé trávne porasty o výmere N. m2 patria do podielového spoluvlastníctva žalobcov 1/, 3/ a 5/ pri výške ich spoluvlastníckych podielov u žalobkyne 1/ 2/6-iny a u žalobcov v 3/ až 5/ po 1/6-ine, a že spoluvlastnícky podiel 1/6 k uvedeným nehnuteľnostiam patrí do dedičstva po nebohom poručiteľovi M. U., rod. U., narodeného N., naposledy bytom H. č. X, ktorý zomrel dňa N. a žalovaným 1/ a 2/ nepriznal náhradu trov konania.

1.1. Svoje rozhodnutie odôvodnil v zmysle § 137 písm. c) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), § 126 ods. 1, § 130 ods. 1 a § 134 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) tak, že z vykonaného dokazovania mal súd za preukázané, že právny predchodca žalobcov M. W. na základe Kúpno-predajnej zmluvy uzatvorenej 18. februára 1933 s predávajúcimi R. P. a jeho manželkou M., rod. J., nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnostiam uvedeným v uvedenej kúpnej zmluve a ten potom Odstupujúcou listinou z 25. februára 1952 previedol vlastnícke právo k všetkému svojmu

nehnuteľnému majetku nachádzajúcemu sa v obci H. rovnakým podielom po 1/6 na svoju nezákonnú manželku P. U. a ich spoločné deti M. U., P. U., R. U., O. U. a A. U.. Uvedenému však predchádzalo vydanie Výmeru bývalého Z. H. T. z 23. januára 1951 sp. zn. 611-23/1-1951 (ďalej aj „výmer“) podľa § 1 ods. 3 zákona č. 46/1948 Zb. o výkupe poľnohospodárskeho majetku M. W., nachádzajúceho sa v k. ú. H., a to podľa súpisovej prihlášky zo 14. mája 1949 s tým, že sa jedná o poľnohospodársku pôdu v celkovej výmere X,XXXX ha. V konaní vedenom na Okresnom súde Považská Bystrica pod sp. zn. 9C/537/86, teda v roku 1986, sa žalobcovia, resp. ich právni predchodcovia úspešne domohli určenia vlastníckeho práva ku komasačným parcelám, ktoré vlastnil ich právny predchodca M. W., ktoré podliehali výkupu v prospech Československého štátu, a to k parcelám č. XXXX, XXXX a XXXX. Súd prvej inštancie mal za to, že žalobcovia, resp. ich právni predchodcovia vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam z titulu vydržania v zmysle ustanovenia § 134 ods. 1 OZ nadobudnúť nemohli. Súd prvej inštancie sa stotožnil s tvrdením žalovaných, že žalobcovia, resp. ich právni predchodcovia si vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, mohli uplatniť ako oprávnené osoby v rámci reštitučných konaní a z dôvodu, že si uvedené právo neuplatnili v lehote do 31. decembra 2004, toto ich právo zaniklo. Len podľa reštitučných právnych predpisov, teda osobitnej právnej úpravy, je možné dosiahnuť spochybnenie v minulosti vydaného správneho aktu, v danom prípade rozhodnutia bývalého Z. H. T. o výkupe pôdy M. W.. Súd prvej inštancie navyše uviedol, že určovací žaloba žalobcov podľa ustanovenia § 137 písm. c) CSP vzhľadom na to, že ich právne vzťahy k predmetným nehnuteľnostiam boli dotknuté dávno v minulosti, nemôže byť nástrojom prevencie a nemôže mieriť k nastoleniu právnej istoty žalobcov, ale naopak, narušuje právne istotu žalovaného, ktorý vlastnícke právo k predmetu sporu nadobudol už v roku 1951 minulého storočia. Z uvedených dôvodov, najmä pre nedostatok naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení, súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovvej časti tohto rozsudku, t. j. žalobu žalobcov zamietol.

1.2. Krajský súd v Trenčíne (ďalej aj „odvolací súd“), na odvolanie žalobcov, (v poradí prvým rozhodnutím) uznesením z 30. januára 2019 sp. zn. 27Co/43/2018 zrušil (prvý) rozsudok súdu prvej inštancie a vec tomuto súdu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Právny záver súdu prvej inštancie o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení z dôvodu ich nemožnosti domáhať sa ochrany vlastníckeho práva podľa všeobecnej právnej úpravy, t. j. podľa Občianskeho zákonníka, pretože žalobcovia sa mohli domáhať ochrany svojho práva postupom podľa zák. č. 229/91 Zb. a č. 503/2003 Z. z., teda podľa reštitučných predpisov, je minimálne predčasný. Súd prvej inštancie zamietnutie žaloby odôvodnil neuplatnením reštitučného nároku, hoci zistený skutkový stav nepodrobil preskúmaniu, či žalobcovia spĺňali všetky zákonné podmienky pre možnosť jeho úspešného uplatnenia. Pretože až v prípade jednoznačne pozitívneho záveru v tomto smere, možno hovoriť o následnom strete špeciálnej reštitučnej právnej úpravy a všeobecnej právnej úpravy, ku ktorej otázke sa Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“ alebo „NS SR“) vyjadril už v rozhodnutí sp. zn. 4Cdo/130/2007, v rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/71/2011 a tiež v rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/67/2012. Otázka naliehavého právneho záujmu na takejto žalobe je preto závislá na posúdení konkrétnych okolností každej jednotlivéj veci, s ktorým názorom sa odvolací súd plne identifikuje. Odvolací súd aj s poukazom na rozhodovaciu činnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“ alebo ÚS SR (nález z 28. marca 2012 sp. zn. III. ÚS 16/2012; nález z 29. novembra 2011 sp. zn. II. ÚS 249/2011 a nález z 20. decembra 2017 sp. zn. I. ÚS 460/2017-73) ani v prípade pozitívneho zistenia takýchto konkurujúcich si predpisov (teda pre prípad jednoznačného záveru o danosti reštitučného nároku), nemožno paušalizovať jednoznačný neúspech podanej žaloby s odkazom na neuplatnenie si nároku v zákonnej lehote podľa reštitučného predpisu, sú rozhodujúce v konkrétnostiach okolnosti každej posudzovanej veci pri riešení konkurencie zmienených právnych úprav. Súd prvej inštancie sa mal po vrátení veci sa primárne v naznačenom smere vysporiadať s otázkou existencie kolízie dotknutých právnych úprav z hľadiska splnenia všetkých zákonných podmienok v zmysle možnosti úspešného uplatnenia nároku podľa reštitučných predpisov, a následne podľa výsledku zvoliť príslušný postup v naznačenom smere.

1.3. Okresný súd Považská Bystrica (v poradí druhým) rozsudkom zo 29. mája 2019 č. k. 7C/233/2015-421 zamietol žalobu a žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov konania nepriznal. Súd prvej inštancie vo veci postupoval v zmysle zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu. Vykonaným dokazovaním mal jednoznačne za preukázané, že žalobcovia, resp. ich právni predchodcovia, jednoznačne spĺňali podmienky ako oprávnené osoby uplatniť si svoje vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, ktoré sú predmetom tohto konania v rámci reštitučných konaní v zmysle zákona č. 503/2003 Z. z. Z dôvodu, že uvedené právo podľa § 5 ods. 1 zákona č. 503/2003 Z. z. si neuplatnili v lehote do 31. decembra 2004, toto ich právo zaniklo. Pôvodní žalobcovia 3/ až 5/ O. a A. U. a pôvodná žalobkyňa 1/ P. M. sa o existencii výmeru o výkupe pôdy bývalého Z. H. T., vydaného podľa

zákona č. 46/1948 Zb. dozvedeli 23. novembra 2004, kedy im bolo doručené rozhodnutie Katastrálneho úradu Q., Správa katastra H. T. z 30. júna 2003, ktorým bola zamietnutá ich žiadosť o usporiadanie vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam podľa § 11 ods. 1 zákona č. 180/1995 Z.z., teda v dostatočnom predstihu predtým ako uplynula zákonná lehota na uplatnenie ich reštitučného nároku podľa zákona č. 503/2003 Z.z. V konaní nebolo preukázané, že medzi žalobcami sú vzájomné rodinné väzby narušené, z čoho možno vyvodiť, že o tejto skutočnosti sa dozvedeli v dostatočnom časovom predstihu aj ostatní žalobcovia. Navyše v tejto súvislosti treba uviesť, že žalobu o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktoré boli v minulosti odňaté právnomu predchodcovi žalobcovi M. W., žalobcovia doručili Okresnému súdu Považská Bystrica až 24. júna 2015, teda po uplynutí viac ako 10 a pol roka po tom, ako zistili, že vlastnícke právo k nehnuteľnostiam po ich právnom predchodcovi M. W. prináleží Slovenskej republike a po márnom uplynutí zákonnej lehoty na uplatnenie si reštitučného nároku. Na tejto skutočnosti nič nemení ani zistenie, že v rozhodnom období boli niektorí zo žalobcov krátkodobo hospitalizovaní v nemocničných zariadeniach, čo preukazovali listinnými dôkazmi v priebehu tohto konania. Súd preto zotrval na stanovisku, že žalobou o určenie vlastníckeho práva podľa § 137 písm. c) CSP a § 126 ods. 1 OZ, teda podľa všeobecných právnych predpisov, nie je možné v danom prípade obchádzať zmysel a účel reštitučného zákonodarstva, a že len podľa reštitučných právnych predpisov, teda podľa osobitnej právnej úpravy, bolo možné v danom prípade dosiahnuť spochybnenie z minulosti vydaného správneho aktu, a to rozhodnutia bývalého Z. o výkupe pôdy M. W.. Súd teda dospel k záveru, že na strane žalobcov v minulosti nestála žiadna objektívna prekážka, ktorá by formálne bránila včasnému uplatneniu ich reštitučného nároku podľa reštitučných predpisov, z dôvodu čoho žaloba žalobcov podľa ustanovenia § 137 písm. c) CSP nemôže byť nástrojom prevencie a nemôže viesť k nastoleniu ich právnej istoty, ale naopak narušuje právnu istotu žalovaného, ktorý vlastnícke právo k predmetu sporu nadobudol už v roku 1951 minulého storočia. Z uvedených dôvodov, najmä pre nedostatok naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení podľa § 137 písm. c) CSP, súd rozhodol tak, že žalobu žalobcov zamietol.

2. Krajský súd v Trenčíne na odvolanie žalobcov (v poradí prvým rozhodnutím) rozsudkom z 25. augusta 2020 sp. zn. 27Co/156/2019 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a žalovaným 1/ a 2/ náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

2.1. Základom sporu v danej veci je otázka konkurencie reštitučných žalôb a žaloby na určenie vlastníckeho práva po uplynutí zákonom stanovených reštitučných lehôt. Odvolací súd uviedol, že podľa prevažujúcich názorov nie je možné konkurenciu riešiť inak než v zmysle všeobecnej zásady o predpise všeobecnom a osobitnom (*lex specialis derogat legi generali*). Ak stanoví reštitučný predpis určité podmienky a postup pre uplatnenie nároku, nie je možné ten istý nárok uplatňovať podľa iného predpisu. To znamená, že hľadať riešenie vo všeobecnom právnom predpise, a to buď formou žaloby na vydanie veci (vypratanie nehnuteľnosti) podľa § 126 Občianskeho zákonníka, alebo žalobou na určenie, či tu právo alebo právny vzťah je alebo nie je, je možné iba vtedy, ak v špeciálnom (reštitučnom) zákone chýba osobitná právna úprava. Tento výklad vzťahu reštitučných predpisov k predpisom všeobecným (Občiansky zákonník) je možné oprieť aj o ďalší argument. Podľa čl. 1 ods. 1 Ústavy SR Slovenská republika je právny štát. Jedným zo základných princípov právneho štátu je princíp právnej istoty. Z úvodných ustanovení reštitučných predpisov vyplýva, že ich účelom je nielen zmiernenie majetkových krívd spôsobených oprávneným osobám v rozhodnom období, ale aj úprava vzťahov k pôde. Úpravu týchto vzťahov si nie je možné predstaviť bez ich konečného vyrovnania, to znamená bez toho, aby bolo vlastníctvo nehnuteľnosti k určitému momentu isté. Odvolací súd poukázal na rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 177/2013 a I. ÚS 460/2017 a uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6Cdo/71/2011 a s dôrazom na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky I. ÚS 460/2017 považoval za dôležitú vyriešiť otázku, či skutočne existujú v posudzovanej veci konkrétne okolnosti, pre ktoré žalobcovia nemohli reálne využiť jednoduchšie uplatniteľné reštitučné predpisy alebo či im nezostalo nič iné, než sa majetku po svojich predchodcoch domáhať určovacou žalobou.

2.2. V danej veci vychádzajúc zo skutkových zistení (žalobcovia sa viac ako 10 rokov od zistenia, že pozemky nadobudol v minulosti žalovaný 1/ vo „výkupnom konaní“ bez toho, aby im v tom bránila objektívna prekážka, nedomáhali ochrany svojho vlastníckeho práva proti žalovanému 1/ súdnou cestou) možno konštatovať, že včasnému uplatneniu reštitučného nároku resp. nároku na ochranu vlastníctva nebránila žiadna objektívna skutočnosť, ale iba ich subjektívna okolnosť. Vo svetle týchto zistení sa odvolacia argumentácia žalobcov, že ak by mali vedomosť už skôr o výmere, je pravdepodobné a logické, že by si svoje vlastnícke právo riešili cestou reštitúcie, javí ako účelová. Zo zistených individuálnych okolností prípadu z dôkazov a z tvrdení žalobcov je zrejmé, že žalobcovia minimálne od roku 1986, kedy sa v konaní Okresného súdu Považská Bystrica vedenom pod sp. zn. 9C/537/86

domáhali určenia ich vlastníckeho práva k pozemkom parc. č. N., ktoré podliehali rovnakému režimu (odňatiu tým istým výmerom Okresného národného výboru v Považskej Bystrici) vedeli, že dotknuté nehnuteľnosti nie sú evidované ako ich vlastníctvo (bez ohľadu na to, či už v tom čase vedeli, kto je zapísaný vlastníkom a akým právnym titulom). V prípade bežného zodpovedného prístupu k veci, najmä po celospoločenských zmenách v roku 1989 a s tým spojenému návratu k súkromnému vlastníctvu pôdy, o ktorom vzhľadom na predloženú nájomnú zmluvu z 30. júla 1994 uzavretú so súkromne hospodáriacim roľníkom k dotknutým pozemkom preukázateľne mali vedomosť, bolo možné od žalobcov ako priemerne obozretných jedincov vyžadovať aktívne zisťovanie konkrétnych skutočností, napr. z pozemnoknižných vložiek, ktoré predložili súdu až v priebehu tohto konania dňa 20. apríla 2016 alebo od nájomcu súkromne hospodáriaceho roľníka, ktorý v rovnakom čase uzavrel nájomné zmluvy k tým istým pozemkom so žalovaným 1/, vedúcich k získaniu vedomosti o existencii výmeru a výkupného konania k dotknutým pozemkom v prospech štátu už skôr ako v roku 2004. Vynaložením potrebnej aktivity bola táto informácia zistiteľná a dostupná žalobcom min. po roku 1989. Žalobcovia sa však ani po preukázanej vedomosti o výmere v roku 2004 ďalších viac ako 10 rokov nedomáhali ochrany svojho vlastníckeho práva cestou súdu. Takýto prístup žalobcov vo veci vzhľadom na svoje trvanie výrazne oslabuje právo žalovaného 1/ na ochranu jeho vlastníctva v založeného v minulosti právnym dôvodom, ktorý nebol v časovo obmedzenom reštitučnom konaní napadnutý a tým oslabuje jeho právnú istotu opierajúcu sa o zákonom predpokladanú preklúziu práva na reštitúciu. Vyššie riziko má niesť podľa názoru odvolacieho súdu nedbalý vlastníkom. Výnimočné pripustenie použitia určovacej žaloby po uplynutí prekluzívnych reštitučných lehôt v takomto prípade nie je potom zlučiteľné so všeobecnou predstavou spravodlivosti. Odvolací súd sa preto stotožňuje s názorom súdu prvej inštancie, že okolnosti prípadu nespĺňajú predpoklady výnimky pre využitie určovacej žaloby po uplynutí prekluzívnych reštitučných lehôt.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie pôvodní žalobcovia 1a/ - 5, jeho prípustnosť odôvodnili § 421 ods. 1 písm. a) a c) CSP. Žalobcovia žiadali vyhovieť ich žalobe, alternatívne zrušiť rozsudok odvolacieho súdu a vrátiť mu vec na ďalšie konanie.

3.1. Žalobcovia za nesprávne právne posúdenie veci pokladajú skutočnosť, že odvolací súd potvrdil zamietnutie ich žaloby, pretože si svoje vlastnícke právo neuplatnili prostredníctvom reštitúcie, pretože im v tom nestála žiadna objektívna prekážka, ktorá by bránila ich včasnému uplatneniu a tiež z dôvodu, že predmetnú žalobu podali viac ako 10 a pol roka po zistení, že vlastnícke právo prináleží Slovenskej republike z dôvodu zachovania a ochrany právnej istoty na strane žalovaného 1/ oproti ochrane dobrej viery a pôvodného vlastníckeho práva žalobcov a v neprospech žalobcov viedol ich pasivitu a nedbanlivosť k svojim právam.

3.2. Súd nižšej inštancie uskutočnenie súdneho konania pod sp. zn. 9C 537/86 k iným pozemkom v intraviláne nesprávne vyhodnotil v neprospech žalobcov, keďže v nich malo len utvrdiť presvedčenie, že im patrí právo na sporné nehnuteľnosti a nebol tam spomenutý ani žiadny výmer, preto ani nemali dôvod byť opatrní ohľadne svojich vlastníckych práv. Žalobcovia tiež nesúhlasili s tým, že mali objektívnu možnosť do 31. decembra 2004 uplatniť si svoje vlastnícke právo v reštitučnom konaní, keďže sa pôvodná žalobkyňa 1/ a pôvodní žalobcovia 3/ a 5/ dozvedeli o rozhodnutí katastrálneho úradu až v novembri 2004 a žalobca 2/ až v decembri 2004 a výmer ani nebol v rámci tohto rozhodnutia doručovaný. Súdom nesprávne ustálil, že žalobcovia mali dostatok času uplatniť si svoj nárok cestou reštitúcie, pretože o obsahu výmeru sa dozvedeli až v roku 2005, teda po uplynutí lehoty na podanie reštitučnej žiadosti. Jedinou možnosťou na odstránenie súčasného stavu a prinavrátanie im vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam, ktoré im patrilo, im ostalo iba podanie určovacej žaloby na súd. Ustálená súdna prax najvyšších súdnych autorít rešpektuje existenciu konkrétnych okolností v každej posudzovanej veci, aby aj pri kolízii špeciálnej reštitučnej právnej úpravy ochrany vlastníckeho práva si mohli žalobcovia uplatniť svoje vlastnícke právo aj určovacou žalobou na súde, ak tu je takáto konkrétna okolnosť. Podľa žalobcov takýmito okolnosťami v tomto prípade boli - žalobcovia vôbec nevedeli o výmere a výkupe štátom; žalobcovia nezavinili nestihnutie lehoty na podanie reštitučného nároku v tak krátky čas a celú situáciu v podstate zavinil štát, ktorý v minulosti neprávom a bez náhrady pôdu vykúpil a nikomu nedoručil výmer. Právna neistota je skôr judikovaná v prípadoch ak štát previedol „zhabané“ nehnuteľnosti ďalej na nejakú tretiu osobu a bývalí vlastníci si potom žiadali prinavrátanie vlastníckeho práva voči tretej dobromyseľnej osobe a nie voči štátu. V rámci spravodlivého usporiadania veci, je potrebné prihliadať skôr na prospech bývalých vlastníkov nehnuteľnosti ako na práva štátu, právna neistota štátu do podania žaloby žalobcami je tu v nepomerne menšej váhe a sile ako právna istota žalobcov na prinavrátanie im vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam, ktoré patria do ich dedovizne, majú k nim citový vzťah a reálne ich aj ako vlastníci celé roky užívajú a tiež sú na strane

žalobcov aj konkrétne okolnosti hodné osobitného zreteľa, pre ktoré žalobcovia nestihli 2. kolo reštitúcie do 31. decembra 2004. Ďalej žalobcovia poukázali na rozhodnutie NS ČR sp. zn. 20Cdo/1679/2003 v súvislosti s tým, že výmer im ani ich právnomu predchodcovi nikdy nebol doručovaný, a preto nie je právne perfektným správnym rozhodnutím. Žalobcovia tiež poukázali na to, že predmetné nehnuteľnosti vydržali, pretože fakticky držali predmetné pozemky v držbe viac ako 10 rokov, boli dobromyseľní a titulom ich presvedčenia bola odstupujúca listina z 25. februára 1952.

4. Žalovaní 1/ a 2/ sa k dovolaniu nevyjadrili.

5. Žalobkyňa 3/ (právna nástupkyňa po pôvodnom žalobcovi 3/) podaním z 8. novembra 2011 oznámila, že berie žalobu späť a nemá záujem pokračovať v súdnom spore.

6. V zmysle § 124 CSP dovolací súd toto podanie dovolateľky realizované v priebehu dovolacieho konania z hľadiska jeho obsahu považoval za úkon späťvzatia dovolania žalobkyňou 3/.

7. Podľa § 446 CSP ak dovolateľ vezme dovolanie späť, dovolací súd dovolacie konanie zastaví.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolacie konanie v časti o dovolaní žalobkyne 3/ je potrebné z dôvodu späťvzatia dovolania zastaviť (§ 446 CSP) a dovolanie ostatných žalobcov treba odmietnuť. Na odôvodnenie uvedeného záveru dovolací súd uvádza nasledovné:

9. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

10. Z hľadiska ústavného aspektu treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd.

11. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk.

12. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať bezbreho; namiesto je skôr zdržanlivý (uvážený) prístup.

13. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Na týchto záveroch zotráva aj súčasná rozhodovacia prax najvyššieho súdu.

14. Dovolací súd považuje za prospešné opakovane pripomínať, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci. Dovolací súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie, nie je súdom skutkovým. Dovolaním sa preto

nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi prvej a druhej inštancie, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania. Na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil odvolací súd a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly dovolací súd síce má možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či konajúcimi súdmi prijaté skutkové závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04), avšak len pri dovolacom dôvode (vade zmätočnosti) v zmysle § 420 písm. f) CSP, nie pri dovolacom dôvode v zmysle § 421 ods. 1 CSP.

15. V dôsledku viazanosti dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) dovolací súd neprejednáva (ex officio) dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatnený dovolací dôvod; ide o posilnenie dispozičného princípu v dovolacom konaní (deetazáciu dovolania), pri plnom rešpektovaní autonómie a zodpovednosti dovolateľa, pri rozhodovaní o tom či podá dovolanie aký dovolací dôvod uplatní a akým spôsobom ho vymedzí. S tým súvisí aj procesná pasivita dovolacieho súdu, ktorý pri prípadných vadách dovolania tieto pri riadnom zastúpení dovolateľa nenapráva.

16. Dovolací súd upriamuje pozornosť aj na to, že dovolacie konanie má od účinnosti Civilného sporového poriadku povahu typického „advokátskeho procesu“, a to nielen vzhľadom na znenie sporového poriadku. Spracovaniu dovolania a celkovej kvalite zastupovania dovolateľa musí advokát, dovolateľ, ktorý má vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, ale aj zamestnanec dovolateľa, ktorý je právnická osoba nevyhnutne venovať zvýšenú pozornosť. Dovolací proces je v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou podstatne rigoróznejší a odborne náročnejší. Z hľadiska posúdenia prípustnosti dovolania je teda podstatné správne vymedzenie dovolacích dôvodov spôsobom upraveným v zákone (§ 431 až § 435 CSP), a to v nadväznosti na konkrétne, dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu. Pokiaľ nie sú splnené procesné podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, nemožno dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu podrobiť vecnému preskúmaniu v dovolacom konaní.

17. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

18. Dovolatelia v dovolaní uplatnili dovolacie dôvody v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) a c) CSP.

18.1. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

18.2. Právnym posúdením veci treba považovať činnosť súdu spočívajúcu v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval. Nesprávne právne posúdenie veci nemožno preto vymedziť nesprávnym či nedostatočným zistením skutkového stavu. Ani sama polemika s rozhodnutím odvolacieho súdu alebo jednoduché spochybňovanie správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, či kritika jeho prístupu zvoleného pri právnom posudzovaní veci, významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 432 ods. 2 CSP.

18.3. Okrem toho nevyhnutným predpokladom, aby dovolací súd mohol posúdiť prípustnosť dovolania v zmysle § 421 ods. 1 CSP je, že dovolateľ uvedie právnu (nie skutkovú) otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Otázka relevantná v zmysle § 421

ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom. Inak dovolací súd nemá možnosť posúdiť, či ide skutočne o právnu otázku, či ide o právnu otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sú splnené osobitné podmienky uvedené v jednotlivých prípadoch, v ktorých citované ustanovenie dovolanie pripúšťa.

18.4. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia odvolacím súdom od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Ide tu o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov odvolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu“. Dovolací súd vo svojej súdno-aplikačnej (judikátornej) činnosti k tomu už v rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/6/2017 (podobne tiež v rozhodnutiach sp. zn. 2Cdo/203/2016, 3Cdo/235/2016, 4Cdo/95/2017, 6Cdo/123/2017, 7Cdo/140/2017, 9Cdo/315/2020, 9Cdo/2/2021) uviedol, že v dovolaní, ktorého prípustnosť sa opiera o § 421 ods. 1 písm. a) CSP, dovolateľ by mal: a) konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b) vysvetliť (a označením konkrétneho stanoviska, judikátu alebo rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, c) uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená. Pokiaľ procesná strana v dovolaní, prípustnosť ktorého vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, nevymedzí právnu otázku, neoznačí ustálenú rozhodovaciu prax odvolacieho súdu, od ktorej sa podľa jeho názoru odvolací súd odklonil, alebo neuvedie ako mala byť tá-ktorá otázka správne riešená, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach alebo predpokladoch o tom, ktorú otázku a ktorý judikát, stanovisko alebo rozhodnutie mal dovolateľ na mysli; v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo byť neefektívne a nedosahujúce zákonom určený cieľ. V prípade absencie vymedzenia právnej otázky a nekonkretizovania podstaty odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu nemôže najvyšší súd pristúpiť ani k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili súd prvej inštancie a odvolací súd; v opačnom prípade by uskutočnil procesne neprípustný bezbrehý dovolací prieskum priečiaci sa nielen všeobecne novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale aj konkrétne cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP (8Cdo/50/2017, 8Cdo/78/2017, 8Cdo/141/2017). Právna otázka, na vyriešenie ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu, i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená jasným, zrozumiteľným a nepochybným spôsobom. Dovolací súd je viazaný len tým, ako dovolateľ právnu otázku nastolí. Dovolanie žalobcov uvedené kritéria prípustnosti dovolania nespĺňa.

18.5. V preskúmvanej veci dovolatelia v dovolaní síce uviedli, že uplatňujú dovolací dôvod nesprávneho právneho posúdenia veci, ktoré videli v nesprávnom posúdení individuálnych okolností odvolacím súdom v tomto prípade v kontexte (ne)možnosti uplatnenia reštitučného nároku. Vo svojom dovolaní spochybovali predovšetkým zistenia súdov nižšej inštancie o pasivite a nedbanlivosti žalobcov, resp. ich právnych predchodcov, pri uplatnení reštitučného nároku. Spochybovali to, ako súdy vyhodnotili dôkazy o skutkových zisteniach ohľadom možnosti uplatnenia reštitučného nároku. Podľa žalobcov si reštitučný nárok nemohli uplatniť z objektívnych dôvodov a poukazovali na individuálne okolnosti prípadu (nevedomosť o výmere, nezavinené nestihnutie lehoty na podanie veci, vek a zdravotný stav žalobcov, resp. ich právnych predchodcov, snahu o mimosúdne urovanie celej veci). Vo svojej dovolacej argumentácii spochybnili aj právnu perfektnosť výmeru, ktorý bol podľa ich názoru právne imperfektný z dôvodu jeho nedoručenia a tiež poukazovali na to, že sporné nehnuteľnosti vydržali. Odvolací súd uviedol, že podľa prevažujúcich názorov nie je možné konkurenciu riešiť inak než v zmysle všeobecnej zásady o predpise všeobecnom a osobitnom (lex specialis derogat legi generali). Ak stanoví reštitučný predpis určité podmienky a postup pre uplatnenie nároku, nie je možné ten istý nárok uplatňovať podľa iného predpisu. Súdy nižšej inštancie v tejto veci (v ďalšom kroku) skúmali individuálne okolnosti prípadu v súlade s právnym názorom vyjadreným v náleze ÚS SR sp. zn. I. ÚS 460/2017 (pozri tiež uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 2. decembra 2020 sp. zn. IV. ÚS 628/2020, body 44. až 48.), či žalobcovia nemohli v tomto prípade reálne využiť jednoduchšie uplatniteľné reštitučné predpisy. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, že okolnosti prípadu nespĺňajú predpoklady výnimky pre využitie určovacej žaloby po uplynutí prekluzívnych reštitučných lehôt. Žalobcovia vo svojom dovolaní zdôrazňovali a poukazovali predovšetkým na existenciu individuálnych okolností prípadu o nemožnosti uplatnenia reštitučných predpisov, pre ktoré mali súdy vyhovieť ich žalobe o určenie vlastníckeho práva. Dovolatelia však v tejto súvislosti v dovolaní neoznačujú ani nedokladujú žiadne konkrétne stanovisko, judikát alebo rozhodnutia najvyššieho súdu spĺňajúce kritérium ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, z logického hľadiska ani nemohli vymedziť a vysvetliť v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od

ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. V tejto súvislosti žiadnu právnu otázku neformulovali, neuviedli ako ju riešil odvolací súd a v čom sa jeho riešenie odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe ani to, ako mala byť táto právna otázka riešená správne. Pokiaľ v dovolaní uvádzajú rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp.zn. 20Cdo/1679/2003 dovolací súd poukazuje, že v zmysle záverov najvyššieho súdu vyjadrených v rozhodnutí publikovanom ako judikát R 71/2018 nepatria do pojmu „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu“ rozhodnutia cudzozemských najvyšších súdov. Podľa názoru dovolacieho súdu dovolateľa iba polemizovali s tým, ako súdy vyhodnotili okolnosti ohľadom možnosti žalobcov uplatniť si svoje práva podľa reštitučných predpisov. Takéto vymedzenie dovolacieho dôvodu však nespĺňa zákonom stanovenú požiadavku kladenú na spôsob jeho vymedzenia v zmysle § 432 ods. 2 CSP.

18.6. Len kritika, nesúhlas, či samotné polemizovanie dovolateľov s právnymi alebo skutkovými názormi odvolacieho súdu nezodpovedajú náležitému vymedzeniu dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 CSP. Dovolacie konanie sledujúce predovšetkým zjednotenie judikatúry a riešenie právnych otázok doposiaľ judikatúrou neriešených (§ 421 CSP), neslúži na riešenie skutkových otázok, dovolací súd totiž nie je súdom skutkovým, sám dokazovanie nevykonáva a je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

19. Dovolací súd konštatuje, že vymedzenie dovolacieho dôvodu v zmysle § 421 CSP [vrátane § 421 ods. 1 písm. a) CSP] nezodpovedá právnej úprave. Ex officio ingerencia dovolacieho súdu majúca za následok reštauráciu dovolacieho dôvodu s novým vymedzením jeho obsahu, patričným komentárom i hľadáním a označením vhodnej judikatúry dovolacieho súdu, by mohla byť neprípustným súdnym zásahom narúšajúcim samú materiálnu podstatu spravodlivého procesu garantujúceho rešpektovanie princípov rovnosti (vrátane „rovností zbraní“) a kontradiktórnosti civilného sporového konania. Z uvedeného plynie, že dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na vlastných domnienkach alebo predpokladoch, nemôže nahradzovať kvalifikovaný servis poskytovaný právnym zástupcom (resp. osobou s príslušným právnickým vzdelaním), lebo vymedzenie predmetu a rozsahu dovolania patrí do výlučnej sféry dovolateľa (porovnaj IV. ÚS 372/2020). Dovolací súd sa pokúsil autenticky porozumieť dovolateľom - ich textu ako celku, ale na druhej strane, nemožno dotvárať vec na úkor procesnej protistrany. Má ísť o dialóg, ale nie o právnu pomoc. Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedali dovolateľa, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu uplatneného dovolacieho dôvodu (porovnaj III. ÚS 223/2021).

20. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. c) CSP je relevantná právna otázka, pri riešení ktorej sa v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyskytla nejednotnosť navonok prejavená v prijatí odlišných právnych názorov. Ide teda o otázku, ktorú už dovolací súd riešil, avšak právne názory dovolacích senátov sa ešte neustálili (nepredstavujú ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu).

20.1. V preskúmvanej veci za dovolateľov konajúca advokátka dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP zrejme opomenula obsahovo nevymedziť spôsobom uvedeným v § 432 ods. 2 CSP. Dovolací súd z dovolania nedokázal k tomuto dovolaciemu dôvodu nájsť obsahovú argumentáciu dotýkajúcu sa najmä právnej otázky a označenia rozdielných rozhodnutí dovolacieho súdu. Za takej procesnej situácie dovolací súd nemohol pristúpiť k posudzovaniu procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili súd prvej inštancie a odvolací súd.

20.2. K otázke možnosti súbežného uplatnenia prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP a zároveň § 421 ods. 1 písm. c) CSP najvyšší súd uvádza, že uplatnenie obidvoch dovolacích dôvodov súčasne sa bez ďalšieho z logického hľadiska vylučuje, odvolací súd sa totiž nemôže odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu za súčasnej existencie stavu, keď rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu je rozhodovaná rozdielne.

21. Z týchto dôvodov dovolací súd dovolanie žalobcov, v ktorej namietali nesprávne právne posúdenie veci v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) a c) CSP, odmietol podľa § 447 písm. f) CSP ako dovolanie, v ktorom dovolací dôvod nie je vymedzený spôsobom uvedeným v § 431 až § 435 CSP.

22. O náhrade trov dovolacieho konania rozhodol dovolací súd podľa § 453 ods. 1 CSP tak, že žalovaným priznal nárok na ich náhradu, pretože výsledok dovolacieho konania obdobný jeho zastaveniu zavinili žalobcovia, pričom žalobkyňa 3/ z procesného hľadiska zavinila zastavenie dovolacieho konania na základe dispozitívneho úkonu, ktorým vzala dovolanie späť (§ 256 ods. 1 CSP).

23. Toto uznesenie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.